DOMSTOLENS DOM
av den 30 januari 1985*

Mål 143/83

Europeiska gemenskapernas kommission, företrädd av juridiske rådgivaren Johannes Føns Buhl, i egenskap av ombud, med delgivningsadress i Luxemburg hos Manfred Beschel, kommissionens rättsavdelning, båtiment Jean Monnet,

sökande,

mot

Danmark, företrätt av juridiske rådgivaren vid utrikesdepartementet Laurids Mikaelsen, med delgivningsadress i Luxemburg hos Danmarks chargé d'affaires, Ib Bodenhagen, Danmarks ambassad, 11 B, boulevard Joseph-II,

svarande.

Talan avser fastställelse av att Danmark, genom att inte inom den föreskrivna tiden ha vidtagit nödvändiga åtgärder för att genomföra rådets direktiv 75/117/EEG av den 10 februari 1975 om tillnärmningen av medlemsstaternas lagar om tillämpningen av principen om lika lön för kvinnor och män, har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt EEG-fördraget.

DOMSTOLEN

sammansatt av ordföranden Mackenzie Stuart, avdelningsordförandena O. Due och C. Kakouris samt domarna U. Everling, K. Bahlmann, Y.Galmot och R. Joliet,

generaladvokat: P. VerLoren van Themaat,
justitiesekreterare: P. Heim,

**

* Rättegångsspråk: danska.

** Efter att ha hört generaladvokatens förslag till avgörande den 24 oktober 1984.

meddelar följande

dom

("Sakframställningen" återges inte)

DOMSKÄL

1 Genom ansökan som inkom till domstolens kansli den 18 juli 1983 har Europeiska gemenskapernas kommission, med stöd av artikel 169 i EEG-fördraget, väckt talan om fastställelse av att Danmark har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt EEG-fördraget genom att inte inom den föreskrivna tiden ha vidtagit nödvändiga åtgärder för att genomföra rådets direktiv 75/117 av den 10 februari 1975 om tillnärmningen av medlemsstaternas lagar om tillämpningen av principen om lika lön för kvinnor och män (EGT nr L 45, s. 19, fransk version; svensk specialutgåva, del 13, volym 04).

2 Det direktivet, som har antagits i enlighet med artikel 100 i fördraget, preciserar i vissa hänseenden det materiella tillämpningsområdet för artikel 119 och innehåller dessutom olika bestämmelser som i huvudsak syftar till att förbättra det rättsliga skyddet för de arbetstagare som eventuellt har förfördelats på grund av att likalönsprincipen inte har tillämpats. I artikel 1 första stycket i direktivet föreskrivs följande:

"Principen om lika lön för kvinnor och män som skisserats i artikel 119 i fördraget... innebär att för lika arbete eller för arbete som tillerkänns lika värde all diskriminering på grund av kön skall avskaffas vid alla former och villkor för ersättningen."

3 Enligt artikel 2 i direktivet är medlemsstaterna skyldiga att i sin nationella lagstiftning införa "sådana åtgärder som behövs för att göra det möjligt för alla anställda som anser sig förfördelade på grund av att likalönsprincipen inte tillämpats att göra sina rättigheter gällande vid domstol efter att eventuellt ha hänvänt sig till andra behöriga myndigheter".

4 I enlighet med artikel 8 i direktivet skulle det ha genomförts inom ett år efter dagen för dess anmälan. Denna frist löpte ut den 12 februari 1976 när det gäller Danmark, som dessförinnan hade antagit lag nr 32 av den 4 februari 1976 om lika lön för kvinnor och män (Lovtidende A, s. 64), i vilken följande föreskrivs i artikel 1:

"Varje arbetsgivare, som har anställt män och kvinnor på samma arbetsplats, skall betala dem lika lön för lika arbete ("samme arbejde") i enlighet med denna lag, om han inte redan till följd av ett kollektivavtal är skyldig att göra detta."

5 Kommissionen är av uppfattningen att den danska lagstiftningen inte fullt ut uppfyller de skyldigheter som följer av direktiv 75/117 dels genom att den endast förpliktar arbetsgivaren att betala män och kvinnor lika lön för lika arbete och inte även för arbete som tillerkänns lika värde, dels genom att den inte föreskriver rättsmedel som gör det möjligt för arbetstagare, som anser sig förfördelade på grund av att likalönsprincipen inte tillämpats för arbete som tillerkänns lika värde, att göra sina rättigheter gällande.

6 Den danska regeringen har däremot hävdat att den danska lagens materiella innehåll fullt ut överensstämmer med direktivet. Dansk rätt säkerställer i själva verket inte bara lika lön för lika arbete utan även för arbete av lika värde.

7 I detta hänseende har den danska regeringen i första hand gjort gällande att ovannämnda lag av den 4 februari 1976 endast utgör en subsidiär garanti för likalönsprincipen, nämligen i den mån principen inte redan är säkerställd till följd av kollektivavtal. De kollektivavtal som reglerar de flesta anställningsförhållanden i Danmark ger klart uttryck för att likalönsprincipen också gäller för arbete av lika värde. Denna tolkning grundas bland annat på 1971 års avtal mellan huvudorganisationerna på arbetsmarknaden, som uttryckligen fastslår att "med lika lön avses att oberoende av kön skall för arbete av lika värde betalas samma lön". Denna uppfattning bekräftas dessutom i en skiljedom av den 8 december 1977 av ordföranden för "Statens förligsinstitution i arbejdsstridigheter", i vilken skiljedomaren tillämpade likalönsprincipen för arbeten "av lika värde för och i produktionen på arbetsplatsen".

8 Det måste tillstås att medlemsstaterna har möjlighet att överlåta genomförandet av likalönsprincipen till i första hand arbetsmarknadens parter. Denna möjlighet befriar emellertid inte medlemsstaterna från skyldigheten att genom lämpliga lagar och andra författningar säkerställa att alla arbetstagare i gemenskapen fullt ut omfattas av det skydd som föreskrivs i direktivet. En sådan statlig garanti måste gälla i alla situationer där ett effektivt skydd inte säkerställs på annat sätt, oavsett orsaken till detta, och särskilt när de ifrågavarande arbetstagarna inte är fackföreningsanslutna, när den ifrågavarande sektorn inte omfattas av kollektivavtal eller när ett sådant avtal inte fullt ut garanterar likalönsprincipen.

9 I detta hänseende är den omtvistade danska lagen inte så klar och tydlig som krävs för att skydda de ifrågavarande arbetstagarna. Även om det, i överensstämmelse med den danska regeringens försäkran, skulle medges att principen om lika lön för kvinnor och män, i den vidare mening som avses i direktivet, är garanterad inom ramen för kollektivavtal, så har det inte styrkts att motsvarande tillämpning av denna princip tillförsäkras arbetstagare vars rättigheter inte är fastställda i sådana avtal.

10 Eftersom dessa arbetstagare inte är fackligt organiserade och arbetar i små eller medelstora företag finns det anledning att särskilt och uppmärksamt övervaka att de tillförsäkras de rättigheter som de har enligt direktivet. Principerna om rättssäkerhet och om enskildas rättsliga skydd kräver en entydig formulering, som gör det möjligt för de berörda personerna att på ett klart och tydligt sätt få kännedom om sina rättigheter och skyldigheter och som gör det möjligt för domstolarna att säkerställa att dessa iakttas.

11 I det förevarande fallet framgår det att ordalydelsen i den danska lagen inte uppfyller dessa krav, eftersom den inte nämner arbete av lika värde och därmed ger likalönsprincipen en snävare räckvidd än i direktivet. Den omständigheten att regeringen i förarbetena till lagförslaget har förklarat att uttrycket "lika arbete" i Danmark har tolkats så extensivt att tillägget "arbete som tillerkänns lika värde" i praktiken inte skulle innebära någon utvidgning, är inte tillräckligt för att tillförsäkra berörda personer adekvat information.

12 Det är för dessa överväganden utan betydelse att den danska regeringen, under det förberedande arbete som utmynnade i att direktiv 75/117 antogs, föranledde att det antecknades en förklaring i rådets protokoll, vilken går ut på att "Danmark är av uppfattningen att uttrycket "lika arbete" fortsatt kan användas i danska arbetsrättsliga regler".

13 Enligt domstolens fasta rättspraxis kan sådana ensidiga förklaring inte åberopas för tolkningen av en gemenskapsrättsakt, eftersom den objektiva räckvidden av de regler som har antagits av gemenskapens institutioner inte kan ändras genom reservationer eller invändningar som medlemsstaterna kan ha framfört i samband med att reglerna utarbetades.

14 Det kan således fastställas att Danmark har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 1 första stycket i direktiv 75/117 genom att inte, i bestämmelserna i lag nr 32 av den 4 februari 1976, utsträcka likalönsprincipen till att omfatta arbete som tillerkänns lika värde. Eftersom detta innebär att den nämnda lagen inte har tillförsäkrat arbetstagare, som anser sig för-

fördelade på grund av att likalönsprincipen inte har tillämpats när det gäller arbete som tillerkänns lika värde, en effektiv möjlighet att i överensstämmelse med artikel 2 i direktivet göra sina rättigheter gällande vid domstol, saknas det anledning för domstolen att särskilt ta ställning till denna invändning.

15 Det skall tilläggas att det under den muntliga förhandlingen uttrycktes tvivel med avseende på det villkor som fastställs i artikel 1 i den omtvistade danska lagen, nämligen att principen om lika lön för lika arbete endast gäller "på samma arbetsplats". Eftersom kommissionen emellertid inte har gjort någon invändning i denna del saknas det anledning att ta ställning till detta.

16 Av samtliga dessa skäl finns det anledning att fastställa att Danmark har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt EEG-fördraget genom att inte inom den föreskrivna tidsfristen ha vidtagit nödvändiga åtgärder för att genomföra rådets direktiv 75/117 av den 10 februari 1975 om tillnärmningen av medlemsstaternas lagar om tillämpningen av principen om lika lön för kvinnor och män.

Rättegångskostnader

17 Enligt artikel 69.2 i rättegångsreglerna skall tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna. Eftersom svaranden har tappat målet skall den förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN

följande dom:

1) **Genom att inte inom den föreskrivna tidsfristen ha vidtagit nödvändiga åtgärder för att genomföra rådets direktiv 75/117 av den 10 februari 1975 om tillnärmningen av medlemsstaternas lagar om tillämpningen av principen om lika lön för kvinnor och män, har Danmark underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt EEG-fördraget.**

2) **Danmark skall ersätta rättegångskostnaderna.**

Mackenzie Stuart Due Kakouris

Everling Bahlmann Galmot Joliet

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 30 januari 1985.

P. Heim
Justitiesekreterare

A. J. Mackenzie Stuart
Ordförande